

## ***Rhadicoleptus alpestris* (Kolenati, 1848) nieuw voor Noord-Nederland en andere leuke vondsten voor de provincie Friesland**

Harry Boonstra

Tijdens een bemonstering in 't Oude Bosch ten westen van Bakkeveen die ik uitvoer als vrijwilliger voor Staatsbosbeheer heb ik op 4 april 2010 een larve gevangen van de kokerjuffer *Rhadicoleptus alpestris*.

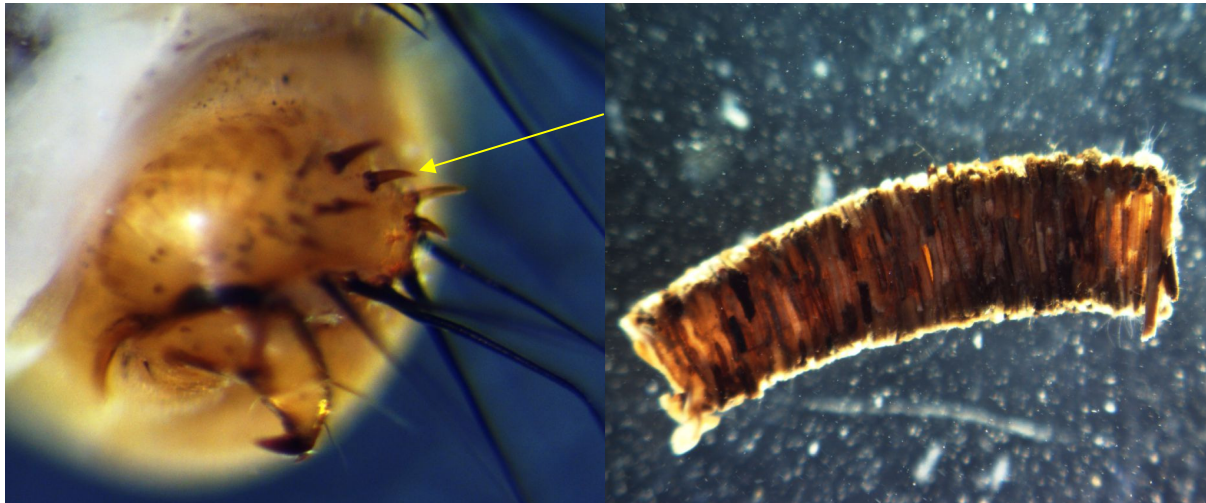
Tot nu toe was deze soort bekend van één vondst van een larve (Engbertsdijkvenen, 2000) en van een handvol vangsten van adulten in het oosten van het land. Er zijn na 1980 drie vindplaatsen van adulten gemeld (Wiggers *et al.*, 2006, Higler, 2008). De recente vondst van *R. alpestris* is binnen Nederland bijzonder te noemen, omdat deze ver buiten het tot nu toe bekende verspreidingsareaal ligt. Europees gezien valt de zeldzaamheid erg mee en de soort wordt dan ook voor bijna alle landen in Europa gemeld (Website Fauna Europaea). Wallace *et al.* (2003) noemen de soort acidofiel en levend in kleine, tijdelijke, ondiepe veenpoeltjes. Het habitat waar de larve is aangetroffen (Figuur 1) is in overeenstemming met deze beschrijving. De vegetatie in de poeltjes bestond op het moment van bemonstering voornamelijk uit afgestorven stengels van *Molinia caerulea* (pijpenstrootje). Naast het exemplaar van *R. alpestris* zijn ook de waterkevers *Agabus congener*, *Ilybius guttiger* en *Hydroporus neglectus* vermeldenswaardig voor deze locatie. Dit zijn alle drie soorten die karakteristiek zijn voor (zwak) zure temporaire wateren.



Figuur 1: Vindplaats *Rhadicoleptus alpestris* in 't Oude Bosch ten westen van Bakkeveen. Op de voorgrond de poeltjes waar de larve is verzameld. Op de achtergrond is het eigenlijke ven te zien (Foto: Ilse van de Kraats).

De determinatie van *R. alpestris* is betrekkelijk eenvoudig daar het een uniek kenmerk heeft binnen de familie van de Limnephilidae. De stekeltjes op de naschuiver zijn namelijk alleen aanwezig bij deze

soort (Figuur 2). Ook de koker is kenmerkend (Figuur 3), maar deze kan wel verward worden met de koker van *Limnephilus sparsus*.



Figuur 2 & 3: Links de detailfoto van de stekeltjes op de naschuiver. De gele pijl geeft aan om welk type stekeltjes het gaat. Rechts de koker van *Rhadicoleptus alpestris* (Foto's: Harry Boonstra).

#### Overige leuke (en zeldzame) vondsten in gebieden beheerd door Staatsbosbeheer in 2010

De kokerjuffer *Limnephilus subcentralis* is aangetroffen in een ven op de Duurswouderheide en in een mesotrofe poel ten oosten van Bakkeveen. Het betreffen hier de eerste waarnemingen van deze soort voor de provincie Friesland. *L. subcentralis* wordt in Nederland over het algemeen in vennen en kwelplasjes aangetroffen (Higler, 2008).

De watermijten *Arrenurus robustus* en *Limnesia curvipalpis* zijn beide aangetroffen in respectievelijk een ven op de Duurswouderheide en een mesotrofe poel ten oosten van Bakkeveen. Beide soorten zijn nieuw voor de provincie Friesland. *A. robustus* wordt relatief veel gevonden in vennen, maar ook wel in laagveenplassen en vaarten (Smit & van der Hammen, 2000). *L. curvipalpis* is onlangs toegevoegd als nieuwe Nederlandse watermijtensoort en is tot op heden alleen nog maar bekend van de provincies Limburg, Noord Brabant en Overijssel. Tot nu toe is de soort in vennen aangetroffen en eenmaal in een kanaal (van Haren & Tempelman, 2009).

Het zeer zeldzame schrijvertje, *Gyrinus minutus*, is in een tweetal vennen op de Duurswouderheide aangetroffen. Tot nu toe was de soort nog niet bekend van dit gebied (gebaseerd op gegevens van Wetterskip Fryslân). In de kevercatalogus van Vorst (2010) wordt de soort voor maar 4 provincies (waaronder Friesland) vermeld met vangsten tussen 1967 en 2007. De soort is sterk achteruitgegaan in Nederland in de tweede helft van de vorige eeuw (Cuppen *et al.*, 2006).

#### Literatuur

Cuppen, J.G.M., G. van Dijk, B. Koese & O. Vorst 2006. De brede geelgerande waterroofkever *Dytiscus latissimus* in Zuidwest-Drenthe. – EIS-Nederland, Leiden.

Haren, T. van & D. Tempelman 2009. The Dutch species of *Limnesia*, with ecological and biological notes (Acari: Hydrachnidia: limnesiidae). Nederlandse Faunistische Mededelingen 30: 53-74.

Higler, L.W.G. 2008. Verspreidingsatlas Nederlandse kokerjuffers (Trichoptera). EIS - Nederland, Leiden.

Smit, H. & H. van der Hammen 2000. Atlas van de Nederlandse watermijten (Acari: Hydrachnidia). Nederlandse Faunistische Mededelingen 13. EIS - Nederland en Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, Leiden.

Vorst, O. (ed.), 2010. Catalogus van de Nederlandse kevers (Coleoptera). Monografieën van de Nederlandse Entomologische Vereniging No. 11.

Wallace, I.D., B. Wallace & G.N. Philipson 2003. A key to the case-bearing caddis larvae of Britain and Ireland. FBA Sci. Publ. 51.

Wiggers, R., T.H. van den Hoek, B. van Maanen, B. Higler & H. van Kleef 2006. Some rare and new caddis flies recorded for the Netherlands. Nederlandse Faunistische Mededelingen 25: 53-68.

#### Dankwoord

Ik wil graag Emiel Beijk (Staatsbosbeheer) bedanken voor het verlenen van de vergunning om in de gebieden rondom Bakkeveen te inventariseren. Rink Wiggers wordt bedankt voor het controleren van enkele determinaties.

Gegevens auteur:

Harry Boonstra



**T** 050 820 0014

**E** [h.boonstra@koemanenbijkerk.nl](mailto:h.boonstra@koemanenbijkerk.nl)

**E** [info@koemanenbijkerk.nl](mailto:info@koemanenbijkerk.nl)

**W** [www.koemanenbijkerk.nl](http://www.koemanenbijkerk.nl)

**P** Postbus 111, 9750 AC Haren